

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy

Author: Magdalena Bąk

Citation style: Bąk Magdalena. (2018). Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 37-40). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy

O cytacie

Jest to inicjalny wers *Ody do młodości* Adama Mickiewicza, wiersza napisanego w grudniu 1820 roku. Słowa te odnoszą się do ludzi, którzy żyją bez uczuć, nie znają życiowych prawd, postrzegają świat jedynie w kategoriach nauk ścisłych, są pozbawieni wrażliwości i wyobraźni. Ich rzeczywistość opisuje poeta jako starą, chylącą się ku upadkowi i przeciwstawia jej świat nowy, należący do młodych zapaleńców. Sformułowana w utworze pochwała młodości („ty nad poziomy wylatuj”) ukazuje ją jako siłę, która pozwala sięgać po więcej, przełamywać wszystkie ograniczenia i osiągać najwyższe cele: „Tam sięgaj, gdzie wzrok nie sięga, / Łam, czego rozum nie złamie”. Młodość w ujęciu poety ma również siłę jednoczącą, a wspólne wysiłki jej wyznawców mogą „pchnąć z posad bryłę świata”. Finał ody jest zapowiedzią nadejścia nowych czasów, triumfu wolności i swobody.

Wiersz powstał w czasie gorących sporów pomiędzy klasykami i romantykami, a przedstawiony w nim stary, zgnusniały świat może przywołać na myśl obóz klasyków późnego OŚWIECENIA, którzy w oczach romantyków jawili się często jako starzy, zachowawczy, zamknięci w zimnych ramach racjonalizmu. W *Odzie...* przeciwstawia im Mickiewicz grupę młodych, którzy charakteryzują się entuzjazmem, odwagą, odrzucaniem wszelkich ograniczeń. To do nich zdaniem poety należeć będzie przyszłość i to ich zwycięstwo przepowiada w finale wiersza. Utwór dokumentuje zachodzący w tym czasie w twórczości Mickiewicza przełom – poeta odchodzi od KLASYCYSTYCZNEGO stylu, w którym utrzymane są jego wczesne utwory, i wkracza na drogę poezji w pełni już romantycznej. Choć sam wiersz nosi jeszcze wiele śladów klasycystycznych właśnie (realizuje najważniejsze wyznaczniki ody – gatunku bardzo cenionego przez klasyków, wychwala zbiorowe działanie, a także poświęcenie jednostki dla wspólnego dobra, potępia skrajny indywidualizm, równoznaczny w tym ujęciu z egoizmem), zawiera jednak równocześnie najważniejsze ROMANTYCZNE deklaracje: kult młodości, wyobraźni, wiarę w możliwość przemiany świata za ich sprawą.

O autorze i jego twórczości

Adam Mickiewicz (1798–1855) – urodził się w Zaosiu koło Nowogródka (obecnie tereny te należą do Białorusi). Po ukończeniu nowogródzkiej szkoły ojców dominikanów wyjechał na studia do Wilna. W tym czasie zaangażował się w działalność TOWARZYSTWA FILOMATÓW, organizacji, która była w zaborze rosyjskim nielegalna, i kiedy komisja śledcza kierowana przez Mikołaja Nowosilcowa wpadła na jej trop, rozpoczęło się dochodzenie. Mickiewicz został najpierw aresztowany, a później zesłany w głąb Rosji. Z młodzieńczego okresu twórczości poety pochodzą takie ważne utwory, jak *Ballady i romanse* czy *Dziady* (część II i IV). Podczas przymusowego pobytu w Rosji Mickiewicz napisał natomiast *Sonety krymskie* i *Sonety odeskie* oraz *Konrada Wallenroda*. Po opuszczeniu tego państwa podróżował przez Niemcy i Szwajcarię do Włoch. W 1830 roku przebywał w Rzymie i tam właśnie dowiedział się o wybuchu POWSTANIA LISTOPADOWEGO. W podróż do ogarniętego zrywem niepodległościowym kraju wyruszył po dłuższej zwłoce i dotarł jedynie do Wielkopolski, gdzie spędził kilka miesięcy w czasie, kiedy powstanie wkraczało już w fazę schyłkową. Stamtąd wyruszył do Drezna, gdzie w 1832 roku napisał *Dziadów część III*, a później do Paryża, gdzie – z przerwami – mieszkał już do końca życia i gdzie, uciekając myślami od emigracyjnych trosk, stworzył swój wielki narodowy poemat: *Pana Tadeusza*. W 1836 roku Mickiewicz poślubił Celinę Szymanowską, z którą miał sześcioro dzieci. W 1839 roku na pewien czas opuścił Paryż, aby objąć stanowisko profesora literatury łacińskiej w Lozannie. Po powrocie otrzymał posadę profesora katedry literatur słowiańskich w Collège de France. Lata 1841–1846 upłynęły mu pod znakiem kontaktów z Andrzejem Towiańskim i uczestnictwa w kierowanym przez niego Kole Sprawy Bożej. Pod koniec lat 40. XIX wieku Mickiewicz coraz intensywniej angażował się w działalność polityczną. W 1855 roku wyjechał do Konstantynopola z nadzieją, że uda mu się zorganizować polski legion, który mógłby walczyć przeciwko Rosji. Tam zmarł (prawdopodobnie na cholere). Ciało przetransportowano do Paryża, gdzie 21 stycznia 1856 roku odbył się pogrzeb poety. W 1890 roku szczątki Mickiewicza przewieziono do Krakowa i złożono na WAWELU.

Nawiązania

W zakończeniu *Ody...* czytamy: „Witaj, jutrzeńko swobody, / Zbawienia za tobą słońce”. W wierszu słowa te są konsekwentnym uzu-

pełnieniem obrazu destrukcji starego świata i zapowiedzią nadejścia nowego porządku, szybko jednak zaczęto je interpretować niezależnie od macierzystego kontekstu, podkreślając ich wydźwięk narodowościowy. Dla Polaków żyjących pod zaborami *Oda...* stała się utworem o wyrażonej wymowie rewolucyjnej, zachęcającym do walki o wolność.

Warto wiedzieć

- KLASYCYZM – zob. **My rządzą światem, a nami kobiety*
- OŚWIECENIE – zob. **My rządzą światem, a nami kobiety*
- POWSTANIE LISTOPADOWE – zob. **Nam strzelać nie kazano*
- ROMANTYZM – nurt ideowo-artystyczny i epoka literacka zapoczątkowane w Europie u schyłku XVIII wieku i trwające do końca lat 40. XIX stulecia. W Polsce za daty graniczne przyjmuje się umownie lata 1822 (data wydania *Ballad i romansów* Mickiewicza) i 1863 (wybuch powstania styczniowego). Romantyzm charakteryzował się zwrotem ku temu, co irracjonalne, kultem uczucia, indywidualizmu, wyobraźni, odmienną od oświeceniowej koncepcją antropologiczną i epistemologiczną.
- TOWARZYSTWO FILOMATÓW – założona w 1817 roku przez grupę przyjaciół, wśród których był Adam Mickiewicz, tajna organizacja studentów i absolwentów Uniwersytetu Wileńskiego. Jej celem było dążenie do samodoskonalenia, samokształcenia, pielęgnowanie wartości obywatelskich i patriotycznych.
- WAWEL – zob. **A to Polska właśnie*

Z opracowań

Zapewne, w wyniku historycznoliterackiej analizy utworu można by utrzymywać, że jest to najważniejsze artystycznie, a zarazem ostatnie w dziejach naszej literatury osiągnięcie poezji klasycystycznej. [...] A jednak nie da się mimo wszystko zaprzeczyć, że utwór Mickiewicza w zestawieniu z wytworami sztuki klasycystycznej jest jakby innym językiem poetyckim pisany. W tamtych – chłód retorycznego popisu, sztuczność udawanego uniesienia. Tu – poryw entuzjazmu, energia woli wzywającej do czynu i płomień wiary w siłę młodości, w witającą jutroś swobody.

Bibliografia

Kubacki W., 1949: *Pierwiosnki polskiego romantyzmu*. Kraków.

Zgorzelski C., 1976: *O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień*. Warszawa.

Magdalena Bąk